

शरेष्ठ पुं गुणाति कापिनं मृ-स्य चरः कामः तस्य रस
रस-क्त । आत्मे लटा ।

शर्करा ३० शर्करायाः रसः स्य च हृद्यभावः शर्करः रस
रस कायति मधुरत्वात् कै-क । मधुरजम्बीरे राजनि ।
शर्करजा स्त्री शर्करात् जायते जन-ड । शिताखण्डे राजनि
शर्करा स्त्री मृ-करन् कस्य निष्वम् । । खण्डविकारे (चिनि)
खमरः । २७५५खण्डे शर्कराखण्डे च (खापरा) मेदि ।
शर्कराः समस्त मत्तम् तस्य लुक् । ३५६५शर्करायुते देगे
खमरः । ५१०१गभेदे शर्कराशब्दे ४६५५ ५० डग्रम् ।
हृद्यकले च मेदि । शर्कराभेद गुणा राजनि । उक्ता यथा
“क्षिप्वा पण्डकशर्करा हितकरी लीये खयेऽरोचके
चक्षुष्या बलवद्भी सुमधुरा हृद्या च वंशेजुजा । हृद्या
तृप्तिवचप्रदा नमहरा श्यामेजुजा शीतला क्षिप्वा कानि
करीरबाजनिता रक्तेजुजा पित्तजित् ” यावनाली हि-
मोत्पन्ना हिमाली हिमशर्करा । कुशशर्करिका कुशा
गुडजा लजविन्दुजा । हिमजा शर्करा गोक्ष्मा शीता
तिक्ताऽतिपिक्का । वातघ्नी शारिका हृद्या दाहपि-
त्ताक्षदायिनी । “शीतलान्याकंकरजा बाधो च मधु-
शर्करा । माक्षिका शर्करा प्रोक्ता शिताखण्डस्य ख-
खण्डकः । शिताखण्डोऽतिमधुरवक्षुष्यकदिनाशनः ।
कुशप्रचक्रमश्वसिहृक्तापित्ताक्षदोषहतम् । यवाश्वशर्करा
तन्वा सुषामोदकमोदकः । तवराजः खखण्डारः
खखण्डजा खखण्डमोदकः । ” नृसखण्डिकाः खण्ड-
शिता पुष्पकोषा यथोत्तरम् । विमलाः शीतलाः
क्षिप्वाः सुख्यः स्नादतराः वराः । हृद्यालृषाजत
शीतलरक्तपित्तानिहाप्रहाः । मत्स्यखण्डो व्याहृषी बल्या
कषाया वातजित् गुरुः । खखण्डं गुरु सरं रच्यं वातघ्नं
वन्नपुटिदम् । शितोपला वरा सुधी वातघ्नी न कफ-
प्रदा । पथ्यापथ्याविवेकः “शर्करा ज्वरपित्तासृग्मूष्की
अर्दितृणाप्रहा । तृणाप्रक्षरराजस्तु ज्वरदाहाक्षपित्त-
तृत् । लक्षिका क्वाणितगुडखण्डमत्स्यखण्डकाशिताः ।
निर्मला लक्ष्मी ज्ञेयाः शीतवीर्या यथोत्तरम् । यथा यथेषां
वेमल्यं भवेच्छैलं तथा तथा ” राजवल्लभः । “खण्डन्तु
षिकताखण्डं सुभूते शर्करा शिता । शिता सुमधुरा हृद्या
वातपित्ताक्षदाहजित् । मूष्कीअर्दित्वरान् हन्ति सु-
शीता गुरुकारिणी । भवेन्मधुशिता शीता रक्तपित्त-
जरा गुरुः । अश्वतीसारनृडटाक्षरक्तलज्वरा हिमा ।
यथा यथेषां नैमल्यं मधुरत्वं यथा तथा । क्षेपेलाघव

मेतानि रसत्वञ्च तथा तथा” भावप्र० गुणप्रत्ये ।

शर्कराचल पु० दानार्थं कल्पिते शर्कराकृते पर्वते ।

तद्विधिः हेमा० दा० पञ्चपुराणे उक्तो यथा

“अथातः संप्रवक्ष्यामि शर्कराचलउत्तमम् । यस्य प्रदा-
नादिष्व् कुरुतास्तुष्यन्ति सर्वदा । अष्टभिः शर्कराचारै
रुत्तमः स्थान्द्राचलः । चतुर्भिर्मध्यमः प्रोक्तो भारा-
भ्यामपरः स्मृतः । भारेण बार्जभारेण कुर्याद् यः
स्वल्पवित्तवान् । विष्कम्भपर्वतान् कुर्यात् तुरीयांशेन
मानवः । धान्यपर्वतवत्सर्वमासाद्यानरसंयुतम् । मेरो-
रुपरि तद्वच्च स्थाप्य हेमतत्त्वयम् । मन्दारः पारिजा-
तश्च तृतीयः कल्पपादपः । एतद्दृष्टत्वं सूक्ष्मं सर्वै-
ष्वपि निवेशयेत् । हरिचन्दनसन्तानौ पूर्वपश्चिम-
भानयोः । निवेश्यौ सर्वयेष्वेव विशेषाच्छर्कराचले ।
मन्दारे कामदेवश्च प्रत्यग्वक्ताः सदा भवेत् । गन्धमादन-
श्च च धनदः स्नादुदङ्मुखः । प्राङ्मुखो वेदमूर्तिश्च
हंसः स्नादिपुत्राचले । हेमी सुपाशे” सुरभी दक्षिणा-
भिमुखी भवेत् । धान्यपर्वतवत् सर्वमावाहनमखादिकम् ।

शर्कराधेनु स्त्री दानार्थं कल्पिते शर्कराकृते धेनवाकारे स्तूप-
भेदे हेमा० दा० स्तूपपुराणोक्तद्विधियेया

“तद्वच्च शर्कराधेनुं राजन् ! कुर्यात् यथाधेतः । अनु-
विष्टो महीपृष्ठे लम्बाजिनकुशोत्तरे । धेतुः शर्करया
राजन् ! सदा भारचतुष्टयम् । उत्तमा कथ्यते सङ्घि-
चतुर्णांशेन वत्सकः । तद्वच्च मध्यमा प्रोक्ता चतुर्विंशेन
कल्पसा । तद्वच्च प्रकृषीते चतुर्णांशेन मानवः ।
अथ वा धेतुतः कुर्यादष्टांशेन तु वत्सकम् । अथक्रा
कारवेष्टेष्टं यथप्रमाणं न पीडयेत् । सर्वशीलानि सं-
स्थाप्य चतुर्दिक्षु समन्ततः । शीवर्णस्यश्चक्षुष्यामि मो-
क्तिकैर्नयनानि च । गुडेन च सुखं कायं लिप्त्वा
पिष्टमयी तथा । कम्प्यं पट्टफलैश्च चण्टाभरणभूषिता ।
इक्षुपाटा रोषधुरा नवनीतमयस्तना । प्रशस्तपल्लवश्या
शितचामरभूषिता । पञ्चरत्नसमायुक्ता दर्भरोगसमन्विता ।
कांस्योपदोहना सस्यक् गन्धपुष्पैः समन्विता । ईदृक्
विधानसंयुक्ता यक्षैराध्यादितां तथा । गन्धपुष्पैरलङ्कित
ब्राह्मणाय निवेदयेत्” ।

शर्कराबुद् पु० रोगभेदे तद्वक्ष्यं भावप्र० उक्तं यथा

“प्राप्य मांसं शिराः स्त्रायुं मेदः क्षेप्त्वा तथानिजः ।
मत्स्यं करोत्यसौ भिक्षो मधुसर्पिवशानिभम् । स्वयत्वा-
द्यायनलघं तप्तं हृदि गतोऽनिकः । सांघं विगोप्य